

Starkare ställning för barn i ny lagstiftning

Den första januari 2009 upphör lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn- och elever (BeL) att gälla. Reglerna som rör diskriminering för över till den nya diskrimineringslagen (2008:567) och reglerna som rör annan kränkande behandling för in i ett nytt kapitel i skollagen. De nya reglerna börjar gälla den 1 januari 2009.

14 s kap, skollagen (1985:1100)

Annan kränkande behandling kommer att benämnas kränkande behandling i skollagen.

I skollagen ersätter en **årlig plan** den **likabehandlingsplan** som huvudmannen haft ansvaret för att upprätta enligt BeL. Syftet med ändringen är att skärpa bestämmelsen på så sätt att en plan ska upprättas årligen, inte bara följas upp och ses över. Genomförandet av planerade åtgärder ska redovisas i planen.

Den särskilda bevisregeln (19 §) i 2006 års lag tas bort då den dels inte korresponderar helt med de materiella reglerna, dels inte innebär någon bevislättning för den enskilde. Vanliga bevisprinciper bör gälla i stället. Det innebär att barnet eller eleven får visa att skolan fått kännedom om att den unge anser sig utsatt för kränkande behandling varvid skolan har bevisbördan för att utredning skett och åtgärder vidtagits. Har ingen eller endast en bristfällig utredning gjorts inträder skadestånds-skyldighet för eftersatt utrednings- och åtgärdsskyldighet, oberoende av om kränkande behandling förekommit. Det bör dock betonas att ett skadestånd alltid förutsätter att någon form av skada har orsakats. För det enskilda barnet innebär ändringen en bevislättning och således att barnets ställning stärks i detta avseende.

I fråga om repressalier gäller en särskild preskriptionsfrist på två år i barn- och elevskyddslagen. I skollagskapitlet ska inga särskilda preskriptionstider gälla utan i stället gäller preskriptionslagen, d.v.s. en preskriptionstid på 10 år. Det framstår nämligen inte som behövt att ha en särskild preskriptionstid enbart för repressalier i kontrast till samtliga övriga fall enligt det nya skollagskapitlet.

Både Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Statens skolinspektion får föra talan både enligt diskrimineringslagen och, i fråga om annan kränkande behandling, skollagen i samma rättegång när så är lämpligt. Skolinspektionen kan således föra talan för en elev som både blivit utsatt för kränkande behandling och diskriminering. Det ankommer på Skolinspektionen och DO att komma överens om vem som lämpligen bör föra talan utifrån barnets eller elevens bästa.

Diskrimineringslagen (2008:567)

I diskrimineringslagen kommer diskrimineringsförbudet att omfatta alla utbildningsanordnare, inte bara de utbildningsformer som lyder under skollagen och högskolelagen (2 kap. 5 §). Tidigare har inte folkhögskolor, uppdragsutbildningar och vissa typer av yrkesutbildningar omfattats. Diskrimineringsförbudet kommer även att omfatta de två nya grunderna **könsöverskridande identitet eller uttryck samt ålder**.

Förbudet hindrar inte tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i förskoleverksamhet eller skolbarnomsorg, utbildning i förskoleklass, i grundskola eller i en fristående skola. Särbehandling p.g.a. ålder är tillåtet om den har ett berättigat syfte. Förbudet hindrar inte heller att en folkhögskola eller ett studieförbund vidtar åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Diskrimineringsersättning ersätter skadestånd

Diskrimineringsersättning ersätter skadestånd som påföljd för överträdelse av diskrimineringsförbudet eller brister i skyldigheten att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier. Diskrimineringsersättningen ska både utgöra ersättning för den kränkning som överträdelsen innebär och avskräcka från diskriminering. Syftet med den nya påföljden är att domstolarna fortsättningsvis inte ska göra direkta jämförelser med de ersättningsnivåer som tillämpas i mål om kränkingsersättning enligt skadeståndslagen. Det kan antas att påföljden vid diskriminering i många fall kommer att skärpas i och med att diskrimineringsersättning införs.

Aktiva åtgärder - vite

Skyldigheten för utbildningsanordnare att bedriva aktiva åtgärder d.v.s främja, förebygga, förhindra och upprätta en likabehandlingsplan kommer däremot att motsvara hittills gällande regelverk i BeL. Skyldigheten att bedriva aktiva åtgärder utvidgas således inte till att omfatta nya utbildningsanordnare eller fler diskrimineringsgrunder än i dag.

En utbildningsanordnare ska upprätta en likabehandlingsplan varje år. Planen ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för de

barn, elever eller studenter som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning, dels förebygga och förhindra trakasserier. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som utbildningsanordnaren avser att påbörja eller genomföra under det kommande året. En redovisning av hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Ombudsmannamyndigheten bör inom ramen för sin informations- och rådgivningsverksamhet hjälpa till att utforma lämpliga mönster för hur planer bör utformas. Det bör noteras att utbildningsanordnare blir skyldiga att upprätta en plan både i diskrimineringslagen och i skollagen, med i stort sett samma syfte. Det är emellertid ingenting som hindrar att dessa två planer förs samman.

Skyldigheten att bedriva aktiva åtgärder blir vitessanktionerad. Ett sådant föreläggande kommer att kunna beslutas av Nämnden mot diskriminering på framställning av DO.

En utbildningsanordnare kommer att vara skyldig att på begäran av DO lämna uppgifter, ge tillträde till lokaler eller infinna sig på överläggning. Om den inte rättar sig kan DO förelägga utbildningsanordnaren med vite. Ett sådant beslut kan överklagas till Nämnden mot diskriminering.

Praktik inom utbildning

Skyddet mot diskriminering utsträcks till praktisk arbetslivsorientering (PRAO) och annan yrkesvägledning eller arbetsförlagd utbildning tydliggörs i förarbetena. Om en skola missgynnar en elev när det gäller att hitta en lämplig praktikplats gäller diskrimineringsförbudet inom utbildningsverksamhet. Om en elev blir diskriminerad på praktikplatsen gäller diskrimineringsförbudet för arbetsgivare.